

Lang Leve de Liefde

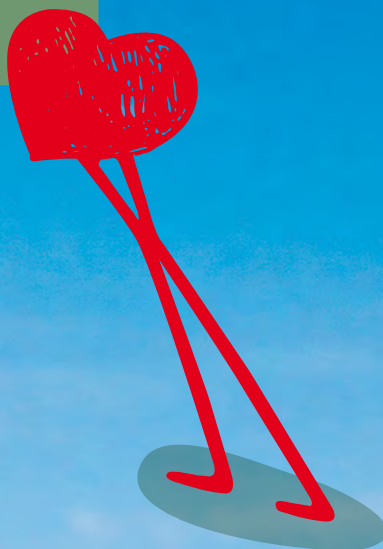
Jij en de media

DOCENTEN HANDLEIDING

Inhoud

- 1 Inleiding
- 2 De module
Jij en de media
- 3 Algemene informatie
- 4 Les 1 - Wat is echt?
- 5 Les 2 - Jouw wensen
en grenzen
- 6 Achtergrond en
begrippen

Dank aan...

Deze module *Jij en de media* had niet tot stand kunnen komen zonder de inzet en input van docenten en leerlingen. We willen hen en alle anderen die hebben meegewerkt aan de ontwikkeling van de module van harte bedanken.

De module is mogelijk gemaakt met financiering van ZonMw en VWS.

1 Inleiding

Mediawijsheid en de module *Jij en de media*

Vanaf de puberteit neemt bij jongeren de interesse in seksualiteit toe. Jongeren gaan zelf op zoek naar informatie over dit onderwerp of worden - bewust of onbewust - geconfronteerd met seksueel getinte beelden. Er is veel meer seks aanwezig in de openbare ruimte dan twintig jaar geleden. Bijvoorbeeld op billboards, in magazines, op tv sitcoms of clips of filmpjes op internet (Youtube) en vlogs. Maar ook via nieuwe sociale media zoals Facebook en Instagram komen jongeren in aanraking met seksueel getinte beelden en informatie. Om jongeren daar verantwoord mee te leren omgaan, is een mediawijze opvoeding noodzakelijk en gewenst. In de module *Jij en de media* leren jongens en meiden kritisch te kijken naar geseksualiseerde beelden en geïdealiseerde schoonheidsidealen. Ze worden zich bewust dat deze beelden invloed kunnen hebben op hun eigen zelfbeeld en seksetypische rolopvattingen.

De module omvat twee lessen voor leerlingen in de leeftijd van 12 tot 15 jaar van het VMBO, een magazine voor leerlingen en een kort filmpje. Het filmpje wordt zowel als introductie als tijdens de lessen gebruikt. In deze docentenhandleiding staan de lessen beschreven.

Hoe te gebruiken?

Als (VMBO)docent kunt u de module *Jij en de media* inzetten om het thema met uw 12 tot 15-jarige leerlingen te bespreken. Deze module is een aanvullende module bij het lespakket *Lang leve de Liefde*, ontwikkeld door Soa Aids Nederland in samenwerking met Rutgers. De module *Jij en de media* kan voor of na de lessenserie *Lang leve de Liefde* gebruikt worden.

Wat vindt u in de handleiding?

De handleiding bevat naast de uitwerking van de lessen ook een aantal methodische en didactische tips, een begrippenlijst en achtergrondinformatie over jongeren, media en seks. Achterin is een overzicht met adressen, materialen en informatiebronnen opgenomen.

‘In de lessen zie je dat niks is wat het lijkt’

Leerling van het VMBO

2 De module *Jij en de media*

Jongeren groeien op in een wereld met eenzijdige, seksestereotiepe denkbeelden en geïdealiseerde schoonheidsidealen. Dit kan een negatieve invloed hebben op jongeren.

Waarom is deze module nodig?

In de media komen regelmatig geseksualiseerde beelden voor. Door de komst van internet zijn geseksualiseerde beelden beter beschikbaar voor jongeren dan 10 jaar geleden. Jongeren hebben op het internet vaker de regie en de keus of ze aan deze beelden worden blootgesteld dan bij traditionele media (zoals reclames op tv, billboards etc.). Niet alle geseksualiseerde mediabeelden hoeven negatieve gevolgen te hebben. Wel zien we in verschillende soorten media eenzijdige, seksestereotiepe en respectloze denkbeelden over seksualiteit net als geïdealiseerde lichaamsbeelden en schoonheidsidealen. Wanneer jongeren deze beelden te letterlijk nemen en er geen goede seksuele vorming is geweest, bestaat de kans dat zij een eenzijdig beeld krijgen van seks en schoonheidsidealen. Dit kan leiden tot stereotiepe rolopvattingen en verwachtingen die uitmonden in respectloos of seksueel grensoverschrijdend gedrag. Ook kan het een negatieve invloed hebben op het zelfbeeld van jongeren. Vooral laagopgeleide en allochtone jongeren vormen een risicogroep. Daarom is het

belangrijk dat jongeren kritisch leren kijken naar de media, met als uiteindelijk doel dat ze in staat zijn plezierige, veilige en gelijkwaardige relaties aan te gaan.

Waar gaat de module over?

De module gaat over het leren omgaan met seksueel getinte, genderstereotiepe en geïdealiseerde (onrealistische) schoonheidsbeelden in de media (seksualisering). Doel van deze module is jongeren kritisch te leren kijken naar deze beelden in de media en ze bewust te maken van de mogelijk negatieve invloed hiervan op hun dagelijks leven. De focus ligt in deze module op het leren omgaan met de seksualisering in diverse media-uitingen waarmee leerlingen dagelijks worden geconfronteerd zoals magazines, televisie en clips of filmpjes op internet. De module gaat niet in op de risico's van internetgebruik of cyberseks. Deze onderdelen komen wel aan bod in les 3 van het lespakket *Lang Leve de Liefde* voor de onderbouw. In 2017 komt er ook een aanvullende module over sexting beschikbaar.

3 Algemene informatie

Hier vindt u informatie over de doelgroep, de lessen en het materiaal. Verder vindt u hier informatie over de aansluiting van de lessen bij de ontwikkelingsfase van jongeren en bij de kerndoelen voor het voortgezet onderwijs. Tenslotte worden suggesties gegeven voor het creëren van een veilige sfeer en het omgaan met gemengde groepen.

Doelgroep

De module *Jij en de media* is bedoeld voor 12 tot 15-jarigen in leerjaar 1, 2 of 3 van het VMBO. Er is gekozen voor het VMBO omdat vooral lager opgeleide en allochtone jongeren niet altijd in staat zijn de eenzijdige en seksistische informatie over seksualiteit en man-vrouwrollen juist te interpreteren. Ze zijn zich er niet altijd bewust van dat mediabeelden soms geen reële weergave van de werkelijkheid zijn. Docenten kunnen jongeren met deze module helpen om na te denken over positieve, gelijkwaardige relaties en hoe je met elkaar omgaat.

Uitvoering

De inhoud van deze module kan door docenten (werkzaam in vakgebieden Biologie, Verzorging, Maatschappijleer en mentoren) in het VMBO worden uitgevoerd. De lessen kunnen binnen verschillende leergebieden gegeven worden en lenen zich ook voor een projectmatige aanpak.

Module

Jij en de media omvat twee lessen. Beide bevatten een aantal elementen zoals informatieoverdracht, een opdracht, meningsvorming en verwerking van de stof. De lessen worden ondersteund met een leerlingenmagazine.

Magazine

Het magazine is aantrekkelijk en laagdrempelig vormgegeven. Het volgt en ondersteunt de lesstof en bevat opdrachten die jongeren op speelse wijze aan het denken zetten over de invloed van mediabeelden. Jongeren leren zo bewust nadenken over vragen als: welke stereotypen bestaan er in de media over mannen en vrouwen? Hoe kijk ik naar mezelf? Laat ik me beïnvloeden door de media? Opdrachten, quotes en een ervaringsverhaal bieden de mogelijkheid om met leerlingen te discussiëren. Dit helpt hen om kritisch te kijken naar de mogelijke invloed van geseksualiseerde en geïdealiseerde mediabeelden op hun dagelijks leven.

Mediabeelden

Om het onderwerp aansprekend te maken wordt in elke les gestart met beeldfragmenten en gebruik gemaakt van voorbeelden van advertenties en tv-reclames. Natuurlijk bent u als docent vrij om eigen actuele reclamefragmenten te kiezen. Vanwege de veranderende beeldcultuur en de verschillende muziek- en lifestyle-voorkeuren van jongeren is het zeker aan te raden om daarbij aan te sluiten.

Wat wordt er van u verwacht?

Docenten en jongeren kunnen het onderwerp seksualiteit en media lastig vinden. In deze handleiding vindt u naast de uitgewerkte lesopzet ook (didactische) tips voor de praktijk. Les 1 gaat met name over stereotyperingen in de media en hoe mediabeelden gemanipuleerd worden, les 2 gaat over de invloed die media kan hebben op het gedrag van jongeren. Ook als u niet thuis bent in deze onderwerpen, vindt u in deze handleiding zowel informatie rond media, hoe mediabeelden tot stand komen en stereotyperingen als informatie over seksuele grensoverschrijding. Met de informatie in deze handleiding moet het – ongeacht uw vakgebied - mogelijk zijn de lessen uit te voeren. Deze handleiding biedt alles wat u voor de uitvoering van de lessen nodig heeft. Lees vooraf de informatie, doelen en de inhoud van de lessen goed door.

Aansluiting bij seksuele ontwikkeling van jongeren

De module sluit aan bij de seksuele ontwikkelingsfase van jongeren in de leeftijd van 12 tot 15 jaar (puberteit). Hun interesse in seksualiteit neemt in deze fase toe en ze zijn volop bezig met het ontwikkelen van een seksueel zelfbeeld. Ze vinden het belangrijk om aantrekkelijk gevonden te worden, maar kunnen zich onzeker voelen over hun eigen lichaam. Ze zijn in deze fase gevoelig voor beïnvloeding door leeftijdgenoten en meningen van anderen. Jongeren gaan meestal zelf op zoek naar informatie rondom seksualiteit. Daarbij kunnen ze bewust of onbewust geconfronteerd worden met seksueel getinte beelden of geïdealiseerde schoonheidsbeelden. In deze fase is het

belangrijk om jongeren informatie te geven over de invloed van sociale druk, media, pornografie, sekserolopvattingen en sekserolverwachtingen. Daarnaast is het de bedoeling dat ze leren om deze invloeden te verwoorden, eigen afwegingen te maken en leren open te staan voor andere meningen, ideeën en gedrag hierover.

Aansluiting bij de actualiteit en interesses van leerlingen

De focus ligt in deze module op het leren kritisch leren omgaan van jongeren met geseksualiseerde en geïdealiseerde mediabeelden. Om tegemoet te komen aan de razendsnel veranderende jeugdcultuur is het van belang in de module aan te haken bij actuele signalen rond en interesses van jongeren op het gebied van de media. Nodig jongeren uit om actuele beelden in te brengen en erover in discussie te gaan. Een goede bron zijn YouTube filmpjes die door jongeren veel bekeken worden of populaire muziekclips. Daarnaast kunt u ook samen met de jongeren recente jongerenglossy's of magazines bekijken.

Veiligheid in de klas

Het praten over de invloed van geseksualiseerde en geïdealiseerde mediabeelden is voor jongeren geen gemakkelijk onderwerp. Jongeren doen vaak alsof media geen enkele invloed op hen hebben. Als docent herkent u bepaald gedrag. Denk aan meisjes die zich seksueel uitdagend kleden en gedragen, of jongens die veel waarde hechten aan een stoer uiterlijk met 'blokjesbuik' of jongens die andere jongens pesten omdat ze niet voldoen aan de heersende machocultuur.

Het is belangrijk om dit gedrag niet te veroordelen maar jongeren uit te nodigen om hier kritisch naar te kijken, zonder dat ze anderen kwetsen of stigmatiseren. Maak vooraf duidelijke afspraken om de veiligheid en het vertrouwen in de klas te bevorderen. Dit kan bijvoorbeeld door te vertellen dat het onderwerp media en seks een leuk en spannend onderwerp is, maar dat er ook dingen aan de orde komen waar lang niet iedereen makkelijk over praat. En dat het daarom goed is om van tevoren een aantal groepsregels af te spreken. Vraag uw leerlingen welke regels zij belangrijk vinden, geef eventueel zelf voorbeelden en vul aan.

Gemengde groepen en genderrollen

Het leren omgaan met geseksualiseerde en geïdealiseerde mediabeelden kan bij jongens en meiden verschillende reacties oproepen. In sommige gevallen zijn de meiden beter van de tongriem gesneden en krijgen de jongens geen kans zich te uiten. Maar het tegenovergestelde is ook mogelijk. Dan zijn het de jongens die dominant gedrag vertonen en opscheppen over hun seksprestaties of laten merken dan ze veel naar porno kijken. Meisjes hebben een andere beleving bij porno dan jongens. Zo komt uit onderzoek naar voren dat meiden porno vaker vies vinden dan jongens. Het pornogebruik is onder jongens dan ook veel hoger dan onder meiden. Jongens vinden dat porno ook leerzaam en opwindend kan zijn. Kijk voor meer verschillen tussen jongens en meiden rondom het onderwerp media en seks in hoofdstuk 7.

Als docent kunt u de verschillen tussen de jongens en meiden het best inschatten. Wanneer u denkt dat een actieve deelname van de jongens of de meisjes moeilijk zal zijn, kunt u overwegen om de opdrachten in seksehomogene groepen te laten uitvoeren. Daarna kan de discussie/opdracht door een van de leerlingen worden teruggekoppeld.

Aansluiten bij de kerndoelen

Deze module is erop gericht jongeren kritisch te laten kijken naar (de mogelijke invloed van) mediabeelden en een genuanceerd(er) beeld over seksualiteit en genderrollen (opvattingen en verwachtingen) te helpen ontwikkelen. We hopen hiermee dat de module een bijdrage levert aan

Algemene regels rond veiligheid

- Vertel geen persoonlijke dingen (met naam en toenaam) aan personen buiten de groep.
- Respecteer elkaars mening, gevoelens, culturele en seksuele achtergrond.
- Homovijandige, seksediscriminerende en racistische opmerkingen worden niet getolereerd.
- Iedereen doet zijn best en is eerlijk tijdens de lessen.
- Goed of fout bestaat in deze lessen niet. De bedoeling is ervan te leren.
- Luister naar elkaar en laat elkaar uitspreken.
- Lachen is oké, iemand uitlachen niet.

Het is van belang dat u als docent alert bent op het naleven van de regels. Nodig de klas uit elkaar hierop aan te spreken.

positieve en gelijkwaardige, respectvolle (seksuele) relaties tussen jongeren en de preventie van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Dit sluit aan bij 'leert de betekenis voor de samenleving te zien van respect voor elkaars opvattingen en leefwijzen, en leert respectvol om te gaan met seksualiteit en met diversiteit binnen de samenleving, waaronder seksuele diversiteit' in kerndoel 43. Verder bieden de kerndoelen 34, 35 en 42 aanknopingspunten voor het thema seksualiteit en seksuele gezondheid en de invloed van geseksualiseerde en geïdealiseerde mediabeelden hierop.

- Kerndoel 34: *Lichaam en gezondheid*;
- Kerndoel 35: *Zorg en veiligheid*;
- Kerndoel 42: *Inzicht in de eigen omgeving*.

Hoofddoel module

De lesmodule 'Jij en de media' beoogt aan de ene kant dat jongeren een kritische houding aannemen ten opzichte van onrealistische, geïdealiseerde, of seksestereotiepe beelden in de media. Aan de andere kant kunnen jongeren het verschil onderscheiden tussen (het gebrek aan) seksuele grenzen van mensen in de media enerzijds en grenzen van mensen in de dagelijkse werkelijkheid anderzijds. De lesmodule beoogt hierdoor bij te dragen aan de preventie van (seksueel) grensoverschrijdend gedrag.

Deze doelen zijn uitgewerkt in subdoelen en komen terug in de lessen. Er is daarbij zowel aandacht voor kennis, bewustwording en vaardigheden.

De lessen

Les 1 - Wat is echt?

De eerste les heeft als doel om jongeren bewust te maken van de geseksualiseerde en geïdealiseerde beelden in diverse media-uitingen. De leerlingen leren mannen- en vrouwenrollen en verwachtingen in mediabeelden herkennen. Ook leren ze hoe mediabeelden gemanipuleerd worden en een vaak onrealistisch beeld van schoonheid en rolpatronen geven. Vervolgens gaan ze nadenken over welke impact die beelden hebben op hun zelfbeeld. Meiden, maar ook jongens kunnen onzeker zijn over hun uiterlijk en zich buitengesloten voelen wanneer zij niet aan het stereotiepe beeld voldoen.

Les 2 - Jouw wensen en grenzen

In deze les leren jongeren dat ze de geïdealiseerde mediabeelden niet te serieus moeten nemen en hoe ze zich kunnen wapenen tegen onrealistische mediabeelden. Verder wordt besproken wat de risico's kunnen zijn van het (onbewust) overnemen van deze beelden. Het kan leiden tot (seksueel) grensoverschrijdend gedrag.

Tips

Voor effectieve en prettige lessen

- Neem van tevoren het magazine en de docentenhandleiding door en bekijk het beeldmateriaal dat bij de les hoort (filmpjes met beeldmateriaal van verschillende media).
- Lees de achtergrondinformatie en begrippenlijst.
- Zorg voor een beamer of digibord zodat u de film en afbeeldingen in de klas kunt laten zien.

4

Les 1 Wat is echt?

De eerste les wil jongeren vertrouwd maken met de term seksualisering in de media. Wat is de betekenis ervan en hoe komt dit tot uiting in mediabeelden?

Les 1 in een notendop

Welke invloed kan het regelmatig zien van seksueel getinte en geïdealiseerde beelden op jongens en meiden hebben? Leerlingen leren stereotiepe beelden in de media te herkennen.

De kernboodschap:

- Geseksualiseerde beelden in de media zijn niet altijd realistisch
- Het echte leven kent meer nuances
- Geseksualiseerde beelden zijn soms eenzijdig en vrouwonvriendelijk = respectloos

Achtergrondinformatie les 1

Vooropgesteld: lang niet alle mediabeelden hoeven negatieve gevolgen te hebben. Bovendien spelen meer invloeden een rol bij de attitudevorming rond seksueel gedrag. (Denk aan peers, opvoeding thuis, school). Maar jongeren

zien wel degelijk vrijwel dagelijks geseksualiseerde beelden in de media. Vooral als ze deze beelden te letterlijk nemen en geen tegengeluid krijgen uit hun sociale omgeving, bestaat de kans dat mediabeelden negatief doorwerken in hun dagelijkse omgang en in hun zelfbeeld.

Seksualisering in de media houdt in:

- De overmaat van seksueel getinte beelden in de media dat wil zeggen veel seks en bloot met een erotische of porno-uitstraling;
- Het onrealistische schoonheidsideaal waar jonge vrouwen en mannen gevoelig voor zijn;
- Overdreven, eenzijdige en meestal niet waarheidsgetrouwe 'ideale' schoonheidsbeelden, die vaak tot stand gekomen zijn door photoshopen of door het gebruik van extreme modellen;
- Genderstereotiepe beelden, dat wil zeggen beelden met overdreven en eenzijdige mannen- en vrouwenrollen en verwachtingen, zoals stoere en onkwetsbare jongens en verleidelijke en sexy meiden.

Stereotypen

Op televisie, internet en billboards, in comedy's, clips en reclames worden mannen en vrouwen vaak op een stereotiepe manier weergegeven. Stereotypen zijn overdreven, eenzijdige beelden van mensen. Zowel wat betreft hun uiterlijk als in de typische mannen-vrouwen rollen die zij vervullen.

(Jonge) mannen worden bijvoorbeeld vaak assertief en prestatiegericht voorgesteld, (jonge) vrouwen als bescheiden en zorgzaam. Mannen bevinden zich vaak in arbeidssituaties en vrouwen in huiselijke situaties. Jongens zijn dominant en nemen het initiatief als het gaat om seks of dates, meiden zijn meegaand en gericht op het tevredenstellen van jongens. Adverteerders en tv-makers gebruiken seksueel getinte stereotypen om commerciële redenen, om een product te verkopen of voor de kijkcijfers. Seks is opwindend en trekt de aandacht. Daar spelen marketeers en (film) regisseurs op in. Ze gebruiken stereotypen omdat die herkenbaar zijn en inspelen op traditionele normen over wat sexy, mooi en gewenst is.

Jongeren kunnen soms geen onderscheid maken tussen mediabeelden en de realiteit. In de puberteit hebben jongeren behoefte aan een duidelijk referentiekader. Ze ontwikkelen hun identiteit en zijn vaak nog onzeker en gevoelig voor beelden van buiten. Het te veel identificeren met geïdealiseerde mediabeelden kan vooral bij meiden leiden tot een negatief zelfbeeld. Een negatief zelfbeeld kan leiden tot het minder goed kenbaar kunnen maken van wensen en grenzen en het toelaten van niet gewenst seksueel gedrag. Ook kan het te letterlijk nemen van mediabeelden leiden tot het vertonen van (seksuele) grensoverschrijding zoals het respectloos behandelen, uitsluiten, stigmatiseren en discrimineren van mensen die niet aan de normen voldoen zoals in de media. Belangrijke boodschap is dan ook dat niet alle mediabeelden een normale situatie weergeven. Denk bijvoorbeeld aan zeer slanke modellen, stereotiepe man- en vrouwrollen en pornoachtige video- en muziekclips. Het echte leven kent meer nuances dan dit soort mediauitingen.

Media

Voorbeelden van media zijn kranten, tijdschriften, radio, televisie, video's, films, sitcoms (*situation comedy: een serie van vaste personages in een alledaagse omgeving zoals Goede tijden slechte tijden*), series, billboards, internet. Maar ook sociale media waarbij jongeren verhalen, kennis en ervaringen met elkaar delen zoals Facebook, Instagram en Twitter. Deze module gaat met name in op seksualisering en geïdealiseerde beelden in de media. De omgang met sociale media komt voornamelijk in les 3 van het pakket *Lang Leve de Liefde* aan de orde.

Doelen les 1

Aan het eind van de les kan een leerling een kritische houding ten aanzien van onrealistische, geïdealiseerde en/of seksesteriotiepe beelden in de media aannemen. Hiervoor is het van belang dat de leerling de volgende subdoelen behaalt.

KENNIS

De leerling

- Benoemt een aantal kenmerken van geseksualiseerde en geïdealiseerde beelden in de media.
- Benoemt redenen waarom geseksualiseerde beelden in de media door mensen zijn gemaakt.
- Benoemt het onderscheid tussen geseksualiseerde mediabeelden en de realiteit/dagelijkse omgang.

BEWUSTWORDING

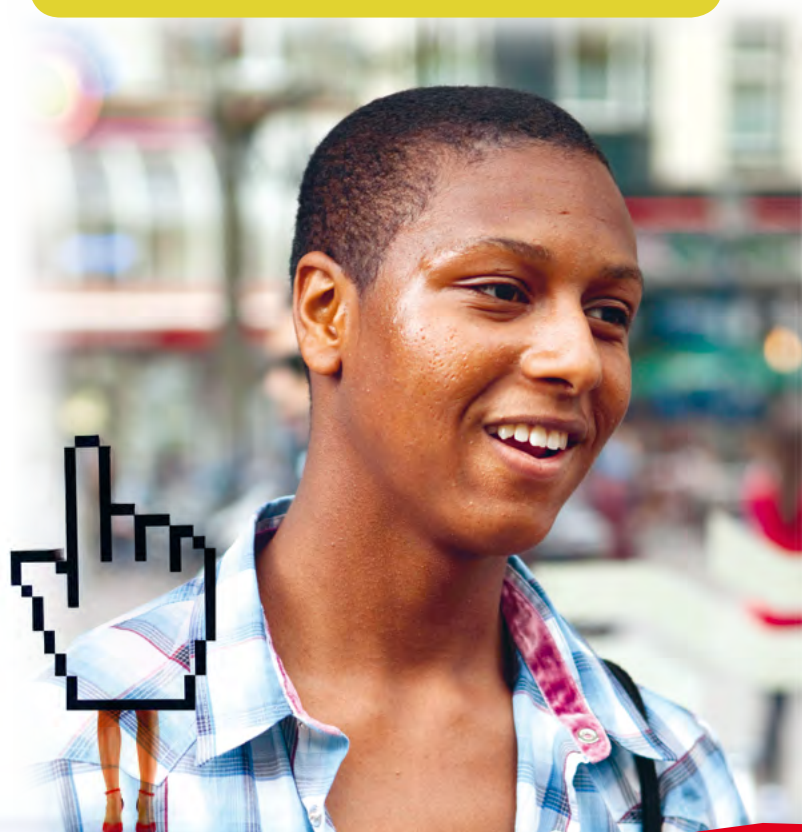
De leerling

- Is zich bewust van geseksualiseerde en geïdealiseerde beelden in de media.
- Is zich bewust van redenen waarom geseksualiseerde beelden in de media door mensen worden gebruikt.
- Is zich bewust van het verschil tussen geseksualiseerde mediabeelden en de realiteit/dagelijkse omgang.

VAARDIGHEDEN

De leerling

- Herkent genderstereotypingen in de media.
- Herkent geïdealiseerde en gemanipuleerde beelden in de media.

opzet Les 1

Wat is echt?

A. Introductie op het thema en lezen en bespreken 'Overall bloot' 15 MINUTEN

B. Lezen en bespreken 'Stereotypen in de media' 20 MINUTEN

C. Photoshop 10 MINUTEN

D. Afsluiting 5 MINUTEN

Materiaal

Magazine *Jij en de media* en scherm en internet.

Uitwerking van de lessen

A. Introductie op het thema en lezen en bespreken 'Overall bloot' 15 MINUTEN

- Vertel dat jullie aan de slag gaan met seks in de media. Wijs op het magazine met informatie en opdrachten.
- Nodig de leerlingen uit om actief aan de lessen deel te nemen. Van je klasgenoten kun je veel leren. Alle vragen en antwoorden zijn goed en we lachen niemand uit.
- U deelt de magazines uit. Geef de leerlingen even de gelegenheid om het boekje door te bladeren en om (kort) hun reacties op het magazine te geven.
- Start de les door het filmpje 'Jij en de media' te laten zien aan de leerlingen. Geef de leerlingen een kijkopdracht mee om van alle scènes in het filmpje te achterhalen waar het om gaat. Alle (vier de) scènes zijn op www.langlevedeliefde.nl ook los te bekijken.
 - **Scène één 'Volle lippen voor echte vrouwen' en twee 'Echte mannen'**
Je kunt onzeker worden van het schoonheidsideaal dat de media je opleggen.
 - **Scène drie 'Empty-V'**
In videoclippen worden mannen vaak stoer en dominant afgebeeld en vrouwen sexy en afhankelijk. Als je die beelden te serieus neemt kan je over de grenzen van een ander heen gaan.
N.B: In dit filmpje wordt een clip van de artiest '50 cent' uitgebeeld, 'Candyshop'. Bekijk deze clip op YouTube om een idee te krijgen met welke beelden jongeren in muziekclips geconfronteerd worden.
 - **Scène vier 'Billboards':** Waar je ook in de media kijkt, je ziet seksueel getinte beelden. Op tv, in magazines, op internet en op billboards. Er is geen ontkomen aan.

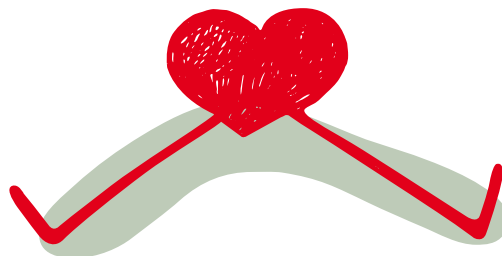
- Laat een van de leerlingen 'Overall bloot' op pagina 2 van het magazine voorlezen.
- Bespreek de tekst en vraag de leerlingen of zij ook in hun dagelijks leven te maken hebben met seksueel getinte beelden. Vraag naar voorbeelden.
- Vraag de leerlingen of ze weten wat het verschil is tussen geseksualiseerde beelden en andere beelden in de media. Wanneer spreken we van geseksualiseerde beelden (bijvoorbeeld als de beelden opwindend, erotisch of pornografisch zijn, als grote delen van de borsten, billen bloot zijn en als ze zich verleidelijk of sexy gedragen)?
- Laat de leerlingen ieder voor zich de quiz 'Wat is waar' invullen en bespreek de antwoorden.

Let op:

- Geef ook aandacht aan leerlingen die negatief staan tegenover sexy beelden en bloot in de media (denk aan erg gelovige leerlingen die dit niet van huis uit gewend zijn en meekrijgen dat bloot bedekt moet zijn e.d.). Zorg dat andere leerlingen hier respect voor hebben en laat deze jongeren ook aan het woord.
- Het gaat er in deze les niet om dat leerlingen in de klas erkennen dat de seksueel getinte, stereotiepe en geïdealiseerde beelden invloed op hen hebben. De meeste jongeren zullen door deze beelden wel beïnvloed worden. Maar om in de klas uit te spreken dat je er onzeker van wordt, is heel spannend.

B. Lezen en bespreken 'Stereotypen in de media' 20 MINUTEN

- De leerlingen lezen pagina 3 van het magazine 'Stereotypen in de media'. U kunt er ook voor kiezen het klassikaal te (laten) lezen.
- Bespreek de tekst en vraag de leerlingen of ze weten wat een stereotype is.
- Leg uit dat seksestereotypen in de media vaak een uiterlijke kant hebben maar daarnaast ook inhaken op rollen en verwachtingen over mensen.
- Welke seksestereotiepe beelden herkennen de leerlingen in hun eigen omgeving (bijvoorbeeld meisjes die zich sexy kleden, jongens die zich stoer gedragen)?

- Wat zijn eigenschappen waar echte mannen en vrouwen aan moeten voldoen volgens de media? Vul dit in op pagina 3, opdracht 'Stereotypering' van het magazine. Loop eventueel de beelden op pagina 3 van het magazine een voor een langs en vraag de leerlingen wat het seksstereotiepe beeld is.

Stereotypen van 'echte' mannen

- stoer
- dominant
- hebben een blokjesbuik
- zijn goed in sport
- hebben veel geld
- et cetera.

Stereotypen van 'echte' vrouwen

- sexy
- volzaam
- lief
- zorgzaam
- slank
- et cetera.

- Wat kunnen die ideaalbeelden die we elkaar opleggen doen met je eigen zelfvertrouwen? (mogelijke antwoorden: onzeker voelen en gedragen; denken dat de rolpatronen zo horen en dat je eraan moet toegeven, of juist denken dat de rolpatronen zo horen en je zin doordrukken; de ander uitsluiten/ stigmatiseren, pesten, respectloos behandelen omdat hij/ zij zich niet zo gedraagt; overmatig aandacht aan je uiterlijk besteden, waardoor je niet meer toekomt aan andere dingen; anderen alleen maar op uiterlijk beoordelen).

Waarom?

- *Waarom wordt er in reclame, YouTube films, soaps en comedy's gewerkt met seksstereotypen?*
Antwoord: ze zorgen ervoor dat het publiek zich snel kan identificeren met de personages en meer betrokken raakt. Mensen kopen het product omdat ze er ook zo mooi en sexy uit willen zien (denk aan dure crèmes of deodorant) of ze willen zich kunnen identificeren met de persoon (denk aan een man die een dure auto rijdt). Adverteerders zouden minder van hun product verkopen als mensen niet meer op stereotiepe wijze over zichzelf en anderen zouden denken.
- *Wie maakt die stereotiepe beelden?*
Antwoord: een regisseur of een reclamemaker. Er heeft dus iemand over de beelden die jij ziet nagedacht. Het kan zijn dat de beelden niet de echte wereld laten zien, maar slechts het beeld waarvan de regisseur of reclamemaker graag wil dat jij het ziet. Soms gelooft hij/ zij er zelf ook in.

- *Worden er in alle media –uitingen seksstereotypen gebruikt? Waar niet? Denk bijvoorbeeld aan: sitcoms en het journaal.*

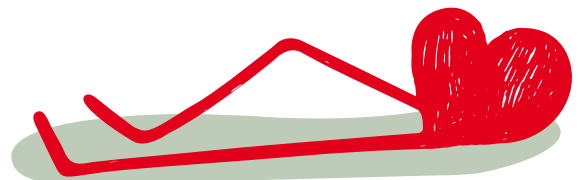
Antwoord: sitcoms zijn verzonden verhalen waarin alledaagse situaties op een humoristische manier worden uitgebeeld. De makers hebben er belang bij dat mensen er naar blijven kijken. Er wordt daarom regelmatig gebruik gemaakt van seksueel getinte, stereotiepe beelden (zowel qua uiterlijk als qua man- en vrouwrollen). Denk maar eens aan een serie zoals Sex in the city. Het journaal is bedoeld als een werkelijke weergave van nieuws. Het gaat daarbij niet zoals bij een sitcom om een verzonden verhaal.

C. Photoshop 10 MINUTEN

- We hebben het zonet gehad over opgelegde schoonheidsidealen en stereotypen. Maar hoe echt zijn die beelden eigenlijk? Lees en bespreek in het magazine 'Genept waar je bijstaat' op pagina 5 inclusief de gefotoshopte foto's van jongeren. Zoek de verschillen tussen echt en nep.
- Laat het Dove-filmpje zien op www.langlevedeliefde.nl en laat de jongeren hier klassikaal op reageren. Stel de vraag: *Wie weet wat no wonder our perception of beauty is distorted* betekent? (Geen wonder dat ons beeld van schoonheid vervormd is).
- Hoe zit het met je eigen zelfvertrouwen? Maak de test op pagina 8.

D. Afsluiting 5 MINUTEN

Wat hebben we tijdens deze les gedaan en geleerd? We hebben geleerd wat geseksualiseerde beelden in de media zijn en hoe ze van invloed kunnen zijn op ons zelfbeeld. We weten nu wat de meest voorkomende rolverwachtingen zijn waardoor we allemaal in meer of mindere mate beïnvloed worden. We hebben gezien dat de beelden in de media meestal door mensen gemaakt worden om een product (of idee) te verkopen. Het kan zijn dat de beelden de werkelijkheid niet waarheidsgetrouw weergeven. De beelden en de modellen zijn mooier gemaakt, en/ of er is sprake van stereotypen. We hebben nagedacht over stereotypen in de media en we hebben ze leren herkennen in het magazine. We hebben gepraat over wat ideaalbeelden die we elkaar opleggen kunnen doen met je zelfvertrouwen. Tot slot hebben we zelf ook een testje gemaakt om na te kijken hoe het ervoor staat met je eigen zelfvertrouwen.

5 Les 2 Jouw wensen en grenzen

In deze les ondervinden leerlingen aan den lijve hoe mediabeelden tot stand komen. Ze leren ook hoe ze zich kunnen wapenen tegen onrealistische mediabeelden zodat ze niet over eigen grenzen of die van anderen gaan.

Les 2 in een notendop

In les 2 denken de leerlingen na over wat het onbewust overnemen van geseksualiseerde en stereotiepe man- vrouwrollen met je kan doen en welke risico's het met zich meebrengt. Voorbeelden van risico's zijn respectloos gedrag en (seksuele) grensoverschrijding. Leerlingen gaan zelf als regisseur aan de slag met een filmscript en leren al doende welke keuzes een regisseur moet maken. Verder leren ze hoe ze zich kunnen wapenen tegen onrealistische mediabeelden zodat ze niet over eigen of andermans wensen en grenzen gaan.

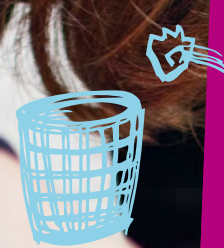
Achtergrondinformatie les 2

Seksueel grensoverschrijdend gedrag is grensoverschrijdend gedrag met een seksuele lading. Het gaat daarbij om het fysiek of psychisch gedwongen worden tot seksueel getinte handelingen of het dwingen van een ander daartoe. De grens tussen 'vrijwillig' en 'gedwongen' is niet altijd eenduidig vast te stellen. Maar er is sprake van seksueel grensoverschrijdend gedrag als in seksueel contact geen sprake is van een of meerdere van de volgende voorwaarden:

- gelijkwaardigheid
- vrijwilligheid
- toestemming

(Seksuele) grensoverschrijding wordt hier breed opgevat:

- Stigmatiseren, pesten, discrimineren, respectloos behandelen van iemand die er anders uitziet of zich (in seksueel opzicht) anders gedraagt dan de norm in de groep. Dit kan zowel collectief als individueel plaatsvinden.
- Iemand overhalen of dwingen bepaalde seksuele handelingen te verrichten of te ondergaan zonder dat de ander het gevoel heeft zich hier tegen te kunnen verzetten. Dit kan door manipulatie, chantage, dwang of geweld te gebruiken. Voorbeelden: ongewenst billen of borsten aanraken, ongewenst of tegen de wil van de ander tongzoenen, ongewenst seksueel aanraken of seksueel getinte opmerkingen maken, ongewenst *all the way* (willen) gaan.

Stereotypering en dubbele moraal

Ook 'de dubbele moraal' waarbij jongens en meiden voor hetzelfde gedrag verschillend worden beoordeeld, verdient aandacht. Vooral meiden worden er op afgerekend als zij zich te sexy gedragen, teveel het initiatief nemen, veel met jongens omgaan. In tegenstelling tot jongens die veel meer seksuele vrijheden hebben en zich juist seksueel actief moeten gedragen en stoer moeten zijn om erbij te horen.

Doelen les 2

Een leerling kan onderscheid maken tussen seksuele grenzen in de media en seksuele grenzen van mensen in de dagelijkse werkelijkheid. Hiervoor zijn de volgende subdoelen geformuleerd:

KENNIS

De leerling

- Verwoordt wat de impact en de gevolgen kunnen zijn van confrontaties met respectloze geseksualiseerde beelden in de media.
- Verwoordt wat de impact en gevolgen kunnen zijn van seksueel getinte en stereotiepe beelden op de omgang tussen jongeren onderling.

BEWUSTWORDING

De leerling

- Is zich bewust van de gevolgen van confrontaties met respectloze geseksualiseerde beelden in de media.
- Is zich bewust van het belang om seksuele grenzen en wensen te uiten.
- Is zich bewust van het belang om seksuele grenzen en wensen van anderen te respecteren.

VAARDIGHEDEN

De leerling

- Is in staat om gender- of seksestereotyperingen in de media te herkennen.
- Is in staat om geseksualiseerde mediabeelden te herkennen.

opzet Les 2**Jouw wensen en grenzen****A. Start les en bekijk het filmpje**

'Jij en de media' **10 MINUTEN**

B. Stellingen bij 'Te ver gegaan' 10 MINUTEN**C. Happy end: jij als regisseur 15 MINUTEN****D. Wat kan je zelf doen? 10 MINUTEN****E. Afsluiting 5 MINUTEN****Materiaal**

Magazine *Jij en de media* en scherm en internet.

Uitwerking van de lessen**A. Start les en bekijk het filmpje 'Jij en de media'**

10 MINUTEN

Start de les door een korte samenvatting te geven van de vorige les. Bekijk met de groep 'Scene 3: Empty-V'. Vraag de leerlingen wat ze hier zien gebeuren (antwoord: In media of videoclips worden mannen vaak stoer, dominant en *in control* afgebeeld en vrouwen sexy en afhankelijk. Als je die beelden te serieus neemt, kan je over grenzen van anderen heen gaan).

B. Stellingen bij 'Te ver gegaan' 10 MINUTEN

Lees 'Te ver gegaan' en de uitleg over 'Seksueel grensoverschrijdend gedrag' op pagina 9 van het magazine. Vraag de leerlingen wat ze van de situatie vinden.

Lees dan de volgende stellingen voor en laat de leerlingen stelling nemen. U kunt dit deel actiever maken door de leerlingen te laten staan als ze het met de stelling eens zijn en te blijven zitten als ze het er niet mee eens zijn.

- Als een meisje zich sexy kleedt of gedraagt dan betekent dit niet dat ze meer wil.
- In clips op muziekzenders en YouTube zie je dat overall: blote, gewillige vrouwen. Media zijn dus medeverantwoordelijk dat deze jongen over haar grens ging.
- Het is ook wel eens leuk als een meisje het initiatief neemt bij flirten.

Laat de leerlingen in het magazine aanvullen wat hun mening is.

C. Happy end: jij als regisseur 15 MINUTEN

Lees op pagina 10 van het magazine bij de opdracht 'Happy end: jij als regisseur' de scène van Delano en Sara. Leg uit dat leerlingen de regisseurs zijn en dat zij de scène in tweetallen mogen afschrijven. Dit doen de leerlingen twee keer.

- De eerste keer zorgen de regisseurs ervoor dat Delano en Sara zich volgens het stereotiepe man-/vrouwbeeld gedragen. Dus heel erg zoals ze denken dat jongens en meisjes zich moeten gedragen in dit soort situaties. Delano is heel stoer en dominant, wil *all the way* gaan en Sara durft geen nee te zeggen en denkt erg aan de gevoelens van Delano. Bespreek scène 1 plenair.
 - Nodig een aantal tweetallen uit hun script voor te lezen.
 - Hoe reageert Sara in deze situatie als ze zich op een stereotiepe manier gedraagt? Geeft ze duidelijk aan dat ze alleen maar wil zoenen?
 - Wat is het ergste wat zou kunnen gebeuren in het steegje?
- In scène 2 gedragen Sara en Delano zich niet klakkeloos volgens het stereotype man-/ vrouwbeeld, maar praten ze met elkaar over elkaars wensen en grenzen. Vraag de leerlingen om scène 2 af te schrijven, maar deze keer zo, dat het verhaal een goede, respectvolle afloop krijgt. Dat betekent dat we buiten stereotypen moeten denken en dat er ruimte moet zijn voor het gevoel en de wensen en grenzen van Delano en Sara. Ze moeten allebei een goed gevoel hebben aan het einde van de date. Bespreek scène 2 plenair.
 - Hoe is Delano op het idee gekomen om *all the way* te gaan?
 - Hoe reageert Delano in deze situatie als hij zich respectvol gedraagt?.
 - Hoe reageert Sara in deze situatie als ze zich als een zelfverzekerde dame gedraagt? Geeft zij duidelijk aan dat ze alleen maar wil zoenen?
 - Denken jullie dat het vaker voorkomt dat mensen een media-uiting voor waar of normaal aannemen en dat ze het ook gaan uitproberen? Kennen jullie voorbeelden?
 - Wie van de meiden vindt het fijn als een jongen zich wat minder volgens het stereotype gedraagt en bijvoorbeeld zijn zachte kant toont en zorgzaam is? En wie van de jongens vindt het fijn als zijn vriendin bijvoorbeeld wat stoerder is.

D. Wat kan je zelf doen? 10 MINUTEN

- Laat de leerlingen het stukje 'Wat kan je zelf doen' lezen.
- Laat de leerlingen hieruit tips halen om grensoverschrijdend gedrag te voorkomen. Laat ze op het bord schrijven en vul zo nodig aan.
 - Tip 1:** Bedenk dat niet alles wat je in de media ziet echt of voor iedereen normaal is, vooral seksueel getinte beelden niet!
 - Tip 2:** Praat met elkaar over wat je fijn vindt.
 - Tip 3:** Zeg duidelijk nee als je iets niet wilt.
 - Tip 4:** Respecteer het nee van de ander.
 - Tip 5:** Bedenk dat meisjes en jongens gelijkwaardig zijn aan elkaar.

Tip 6: Durf anderen aan te spreken op respectloos/ grensoverschrijdend gedrag.

- Lees 'Rechten: Jongens en meiden zijn gelijkwaardig' en bespreek de dubbele moraal. Ga in op de verschillen tussen wat jongens en meiden mogen. En behandel het testje 'Respectvol?' klassikaal.

E. Afsluiting 5 MINUTEN

We hebben in deze les gezien dat niet alle mediabeelden 'normale situaties' weergeven of realistisch zijn. En hoe je je tegen beelden uit de media kunt wapenen, zodat je niet over je eigen grenzen of over die van anderen gaat. Dit laatste is niet altijd even makkelijk.

6 Achtergrondinformatie en begrippen

Achtergrondinformatie

Uit onderzoek blijkt dat het kijken naar sterk seksueel getinte en sekstereotype beelden (zoals porno of x-rated muziekclips) soms leidt tot een sekstereotype houding en (seksueel) grensoverschrijdende gedrag van jongens en meisjes. Bovendien blijkt dat kijken naar seksueel getinte beelden of schoonheidsidealen bij meisjes en jongens kan leiden tot overmatige aandacht voor het uiterlijk en invloed heeft op het zelfbeeld. Tijdens de puberteit zijn jongeren gevoelig voor seksueel getinte uitingen en geïdealiseerde beelden omdat zij bezig zijn hun (seksuele) identiteit te ontwikkelen. Dit gaat vooral bij meisjes vaak gepaard met onzekerheid over hun lichaam en bij jongens over hun seksuele prestaties. Daarnaast hebben de sexy beelden die jongeren van zichzelf delen op sociale media ook effect op het zelfbeeld. Door gebruik van sociale netwerksites neemt de onvrede met het eigen lichaam toe. Als jongeren te weinig inzicht en geen tegenwicht krijgen in de achtergrond van de beelden in de media, zullen geseksualiseerde en sekstereotype opvattingen meer geaccepteerd worden en doorwerken in het zelfbeeld en de dagelijkse omgang onderling.

Cijfers en feiten over seksualisering van jongeren in de media

Uit landelijk onderzoek onder jongeren van 12 tot 25 jaar komt naar voren dat er grote verschillen zijn tussen jongens en meisjes op het gebied van seks en media. Meisjes zijn op veel punten in het nadeel. Zo hebben ze meer negatieve gevoelens over seks dan jongens. Ze schamen zich vaker over seksuele gevoelens of voelen zich schuldig als ze (zouden) masturberen. Ze geven ook aan dat ze seks eigenlijk vies vinden. Jongens zijn tevredener over hun lichaam en geslachtsdelen. Ze zeggen vaker dat ze seks belangrijk vinden, dat ze van alles willen uitproberen en dat ze seks erg fijn vinden.

Jongens denken positiever over porno: 33% vindt porno leerzaam en 75% geeft aan dat porno opwindend kan zijn, tegenover respectievelijk 24% en 22% van de meisjes. Meisjes vinden porno ook vaker vies (46%) dan jongens (22%). Er is op seksueel gebied bijna geen groter verschil tussen jongens en meisjes te zien dan bij het bekijken van erotisch materiaal. Van de jongens zegt 73% het afgelopen jaar minstens een enkele keer een pornosite te hebben bekeken, tegenover 21% van de meisjes. Bijna de helft van de jongens heeft (ook) een erotisch blaadje of boekje bekeken en 41% keek (ook) naar een seksfilm op televisie. Een kwart van de jongens bekeek (ook) een porno dvd.

Videoclips met veel bloot of seks worden door driekwart van de jongens en een derde van de meisjes gezien. Internet is de laatste vijf jaar belangrijker geworden bij het pornogebruik, zowel bij jongens als bij meiden.

Sekse en gender

Sekse en gender wordt vaak door elkaar gebruikt om verschillen tussen mannen en vrouwen aan te geven. Toch is er een onderscheid tussen beide begrippen. Bij sekse gaat het meer om de biologische verschillen tussen mannen en vrouwen. Bijvoorbeeld mannen produceren sperma, vrouwen niet. Zij hebben daarentegen bij de geboorte enkele duizenden eicellen in aanleg, waarvan er gedurende haar vruchtbare leven een paar honderd tot rijping komen. Bij gender gaat het meer om de sociaal bepaalde kenmerken van vrouwen en mannen. Dus om waarden, normen en denkbeelden die meisjes en jongens al vanaf jonge leeftijd in de opvoeding van ouders of omgeving, school, *peers* en media meekrijgen. Hierdoor weten ze al vroeg hoe je je als meisje of jongetje hoort te gedragen en welk gedrag minder acceptabel is. De sociale normen en waarden over mannelijkheid en vrouwelijkheid veranderen door de tijd en zijn dus niet statisch. Ook kunnen ze verschillen per land, cultuur of per subgroep.

Strikte vaststaande ideeën over de invulling van mannelijkheid en vrouwelijkheid (gender stereotypen) geven een overdreven, uitvergroot beeld van mannelijke en vrouwelijke kenmerken, vaardigheden, gedrag en rollen. Het zijn vaak vooroordelen of clichés. Rond seksualiteit bestaan ook zulke ideeën. Bijvoorbeeld: mannen/jongens nemen het initiatief op het gebied van seks en bepalen wanneer en hoe seks invulling krijgt, vrouwen wachten af en zijn zacht en volzaam. Vrouwen die het initiatief nemen sporen niet, zijn 'manwifven'. Mannen die zacht en volzaam zijn worden 'mietjes' genoemd.

Stereotyperingen in de media hebben een uiterlijke (lichamelijke) kant en spelen daarnaast ook in op de ideeën, rolverwachtingen en rolgedrag.

Laag opgeleide jongeren en grensoverschrijding

Laag opgeleide jongens en meisjes hebben vaker grensoverschrijdend gedrag meegemaakt dan hoog opgeleide jongeren. Twintig procent van de laag opgeleide meisjes is wel eens gedwongen om iets te doen op seksueel gebied, tegenover 13% van de hoog opgeleide meisjes. Bij jongens is dat respectievelijk 6% en 3%. Tien procent van de laag

opgeleide meisjes heeft wel eens geslachtsgemeenschap tegen haar wil gehad, tegenover 5% van de hoog opgeleide meisjes. Daarnaast zeggen laag opgeleide jongens relatief vaak dat ze seksueel getinte contacten hebben op internet, bijvoorbeeld dat ze hun penis of billen laten zien voor de webcam, seksfoto's of filmpjes van zichzelf of anderen versturen of seks hebben op internet.

Religie en seksuele grensoverschrijding

Uit landelijk onderzoek onder jongeren van 12 tot 25 jaar rond seksualiteit is naar voren gekomen dat religie een bij-

zonder grote rol speelt in seksueel gedrag en opvattingen. Op verschillende punten komen de opvattingen en het seksueel gedrag van Christelijke jongeren voor wie het geloof erg belangrijk is, sterk overeen met Islamitische jongeren. Wat betreft seksuele grensoverschrijding zeggen Christelijke jongeren voor wie het geloof erg belangrijk is, iets vaker dat ze bij hun eerste geslachtsgemeenschap werden overgehaald of gedwongen dan andere jongeren. Ook hebben Christelijke jongens voor wie het geloof erg belangrijk relatief vaak ervaring met gedwongen of ongewilde seks.

Begrippen

Mediawijs

Mediawijsheid omvat volgens de Raad voor cultuur het geheel van kennis, vaardigheden en mentaliteit waarmee mensen zich bewust, kritisch en actief kunnen bewegen in een door media doordrenkte maatschappij. De module sluit hier op aan en richt zich specifiek op het leren omgaan met een overmaat aan seksueel getinte, genderstereotiepe en geïdealiseerde (onrealistische) (schoonheids)beelden in de media (seksualisering).

Media

Dragers van informatie. Voorbeelden: krant, tijdschrift, radio, televisie, video's, films, sitcoms (situation comedy: een serie van vaste personages in een alledaagse omgeving) billboards, internet. Maar ook sociale media waarbij jongeren verhalen, kennis en ervaringen met elkaar delen. Voorbeelden: Instagram, Facebook, Twitter. Jongeren worden via de overmaat aan beelden uit de media gevoed met 'informatie' over mannelijkheid en vrouwelijkheid en seks en relaties.

Seksualisering is een verzamelwoord voor:

- Seksueel getinte mediabeelden, dat wil zeggen beelden waarin seks en bloot (vaak met een erotische of pornografische uitstraling) voorkomen.

- Geïdealiseerde schoonheidsbeelden: overdreven, eenzijdige en meestal onrealistische en niet waarheidsgetrouwe 'ideale' (schoonheids) beelden. Vaak komen deze beelden tot stand door photoshopen of door het gebruik van extreme modellen.
- Genderstereotiepe beelden, dat wil zeggen beelden met overdreven en eenzijdige sekserollen en rolverwachtingen zoals meisjes die zich gedragen als slanke en sexy verleiders en jongens die geportretteerd worden als seksueel actief, stoer en onkwetsbaar.

Stereotiepe man-/ vrouwrol-opvattingen en uiterlijk

- Een echte man in de media wordt vaak uitgebeeld als stoer, hard, dominant, sterk en *in control*. Iemand die (een beetje) 'fout' is, wordt gedreven door seks, initiatief neemt, de baas is en veel vrouwen om zich heen heeft. Een sexy 'echte' man is lang/ groot, heeft een sixpack/ 'blokjesbuik' en spierballen, dik golvend haar, et cetera.
- Een echte vrouw wordt in de media regelmatig uitgebeeld als verzorgend en zacht: iemand die het initiatief overlaat aan de ander (vaak een man), gericht is op de ander, iemand die dienend, meegaand en zwak(ke) is. Vrouwelijk plezier is ondergeschikt aan het seksueel genot van mannen: een vrouw is trouw aan een man, et cetera.

Begeerlijke vrouwen zijn (zeer) slank, hebben volle borsten, een mooi achterwerk, platte buik en een mooie huid.

Grensoverschrijding

Seksueel grensoverschrijdend gedrag is grensoverschrijdend gedrag met een seksuele lading. Het gaat daarbij om het fysiek of psychisch gedwongen worden om seksueel getinte dingen te doen of toe te staan die iemand niet wil, of een ander daartoe te dwingen. De grens tussen 'vrijwillig' en 'gedwongen' is niet altijd eenduidig vast te stellen. Maar er is sprake van seksueel grensoverschrijdend gedrag als in seksueel contact geen sprake is van een of meerdere van de volgende voorwaarden:

- gelijkwaardigheid
- vrijwilligheid
- toestemming

(Seksuele) grensoverschrijding wordt breed opgevat:

- Stigmatiseren, pesten, discrimineren en het respectloos behandelen van iemand die er anders uitziet of zich (in seksueel opzicht) anders gedraagt dan de norm in de groep. Dit kan zowel één op één gebeuren, als collectief (groep) gericht naar één persoon.
- Je zin doordrukken, dwingen (verbaal en/ of fysiek). Bijvoorbeeld iemand onder druk overhalen of dwingen tot bepaald (seksueel) gedrag.

Literatuur

Baams, L., Overbeek, G., Dubas, J.S., Doornwaard, S. M., Rommes, E. & Aken, M.A.G. van (2015). Perceived Realism Moderates the Relation Between Sexualized Media Consumption and Permissive Sexual Attitudes in Dutch Adolescents. *Archives of Sexual Behavior*, 44 (3), 743-754.

Bartholomew, L.K., Parcel, G.S., Kok, G., Gottlieb, N.H., & Fernández, M.E. (2011). *Planning Health Promotion Programs: An intervention mapping approach* (third edition). San Francisco: Jossey-Bass.

Graaf, H. de, Kruijer, H., Acker, J. van, & Meijer, S. (2012). *Seks onder je 25^e: Seksuele gezondheid van jongeren in Nederland anno 2012*. Delft: Eburon.

Graaf, H. de, Nikken, P., Felten, H., Janssens, K., Berlo, van, W. (2008). *Seksualisering: Reden tot zorg? Een verkennend onderzoek onder jongeren*. Utrecht: Rutgers Nisso groep/ NJi/ Movisie.

Grift, T. van der, Dikmans, R. (2016). Het verband tussen online pornografiegebruik, seksualiteit en zelfbeeld van jonge vrouwen: een pilotstudie. *Tijdschrift voor seksuologie*, 40(2), 76-81.

Janssens, K. et al (2010). *Grens Seksueel (overschrijdend) gedrag: balanceren tussen openheid en normen stellen*. In: Groot, R. de et al. Grensoverschrijdend gedrag van pubers. Antwerpen-Apeldoorn: Garant.

Janssens, K., Schakenraad, W., Lammers, M., Brants, L. (2009). *Seks waar ligt de grens? Jongeren en docenten uit het Amsterdamse praktijkonderwijs aan het woord*. Utrecht: Movisie.

Mouthaan, I., Gürses, N., Ohlrichs Y. (2011). *Over Seks gesproken. Handleiding seksuele en relationele vorming voor lerarenopleidingen*. Utrecht: Rutgers.

Neef, M. de, & Haastrecht, P. (2009). *Is jouw project 100% genderproof? Checklist voor ontwikkelaars en uitvoerders van seksuele gezondheidsprojecten*. Utrecht: Rutgers Nisso Groep.

Nikken, P. & Graaf, H. de, (2011) *Seks in de media: wat doen jongeren ermee?* Een onderzoek met twee metingen. Utrecht: Nederlands Jeugd Instituut / Rutgers WPF.

Oosten, J.M.F. van, Vries, D.A. de, Peter, J. (2015). Investigating longitudinal relationships between sexy self-presentations on social network sites and adolescents' sexual self-concept. In *Paper presented at the annual meeting of the International Communication Association, San Juan, Puerto Rico*.

Peter, J., Boot, I., Oosten, J.M.F., van (2015). Exploring associations between exposure to sexy online self-presentations and adolescents' sexual attitudes and behavior. *Journal of Youth and Adolescence*. 44, 1078 – 1091.

Peter, J. & Valkenburg, P. (2007). *Adolescents' exposure to a sexualized media environment and their notions of women as sex objects*. *Sex Roles*, 56, 381-395.

Peter, J. & Valkenburg, P.M. (2014). Does exposure to sexually explicit Internet material increase body dissatisfaction? A longitudinal study. *Computer in Human Behavior*, 36, 297-307.

De Vries, D. A., Peter, J., De Graaf, H., Nikken, P., & Valkenburg, P. M. (2014). Adolescents' social network site use, appearance training, and body dissatisfaction: Testing a mediation model.

Rutgers (2016). *Richtlijn seksuele en relationele vorming. Visie, doelen en uitgangspunten*. Utrecht.

Vandenbosch, L., & Eggermont, S. (2013). Sexualization of adolescent boys: Media exposure and boys' internalization of beauty ideals, self-objectification and body surveillance. *Men and Masculinity*, 16, 283-306

Vries, D.A. de, Peter, J., Nikken, P., Graaf, H. de (2014). The effect of social network site use on appearance investment and desire for cosmetic surgery among adolescent boys and girls. *Sex Roles*. 71, 283-295.

Ybarra, M.L., Strasburger, V.C. & Mitchell, K.J. (2014). Sexual media exposure, sexual behavior, and sexual violence victimization in adolescence. *Clinical Pediatrics*, 53(3), 1239-1247.

Bronnen

SLO: *Kerdoelen onderbouw voortgezet onderwijs* ko.slo.nl

Ministerie OC&W: *Besluit houdende wijziging van de kerndoelen onderwijs*

op het gebied van seksuele diversiteit. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2012/09/28/kamerbrief-bij-besluit-houdende-wijziging-van-de-kerndoelen-onderwijs-op-het-gebied-van-seksuele-diversiteit>

Websites met informatie rond media en seksualiteit Media

www.nji.nl/mediaopvoeding

Dit dossier geeft een overzicht van de regelgeving en onderzoek naar de risico's van veel mediagebruik en schadelijke mediabeelden. Welke vorm van mediaopvoeding is het meest effectief? Daarnaast biedt het nieuws, achtergronden, links over jeugd en media én publicaties met een thematische indeling.

www.mediawijsheid.nl

Deze website geeft informatie over veilig en slim gebruik van (digitale) media. Er zijn verschillende informatiedossiers, onder andere over sexting en de invloed van media.

www.kijkwijzer.nl

Kijkwijzer waarschuwt ouders en opvoeders tot welke leeftijd een televisieprogramma of film schadelijk kan zijn voor kinderen. Daarnaast is er ook veel informatie te vinden over kinderen en media.

www.kennisnet.nl/digitale-vaardigheden/mediawijsheid/

Voor docenten zijn hier verschillende artikelen en filmpjes te vinden over mediawijsheid.

www.mijnkindonline.nl

De website 'Mijn kind online' ondersteunt ouders bij veilig Internetgebruik door hun kinderen.

www.digivaardigdigibewust.nl

Een site met informatie, tips en links over veilig gebruik van nieuwe media voor ouders, jongeren, beroepsgroepen. Via de site kunnen jongeren op Meldknop.nl informatie, hulp en advies vinden als er iets vervelends is gebeurd op internet.

Seksualiteit

www.seksualiteit.nl

Op deze website voor volwassenen van 18-99 jaar vindt u betrouwbare informatie over seksualiteit en relaties.

www.seksuelevorming.nl

Seksuele vorming.nl helpt leraren, jongerenwerkers en andere professionals bij de invulling van seksuele vorming. Op deze website is o.a. een lesmaterialenbank en een beeldbank te vinden.

www.langlevedeliefde.nl

Deze website maakt onderdeel uit van de lesmethode Lang Leve de Liefde voor het voortgezet onderwijs en mbo. Naast toegang tot drie basisprogramma's voor onderbouw (praktijkonderwijs, vmbo/ havo/ vwo), bovenbouw (havo/ vwo) en het mbo, biedt de site toegang tot extra modules, waaronder de module *Jij en de media*. Deze sluiten aan op de lesmethode.

www.uwkindenseks.nl

Deze website is bedoeld voor ouders en professionals. Hier vindt u tips voor het voorkomen van seksuele grensoverschrijding bij jongeren.

Informatieve en betrouwbare sites voor jongeren over seksualiteit

www.sense.info

Op deze site vinden jongeren informatie over seksualiteit, verliefdheid, relaties, liefde en alles wat daarbij komt kijken. De site verwijst jongeren naar mogelijkheden om vragen te stellen of hulp te vragen via mail, chat, telefoon of persoonlijk gesprek met een deskundige bij hen in de buurt. Hiervan is ook een versie speciaal voor hun mobiel.

www.geentaboes.marokko.nl en

www.geentaboes.hababam.nl

Deze websites zijn tot stand gekomen met en bedoeld voor jonge mensen van respectievelijk Marokkaanse en Turkse afkomst. De websites gaan in op thema's als relaties en partnerkeuze, seksualiteit en islam, maagdelijkheid en veilig vrijen.

www.lovensex.kitatin.com

Website bedoeld voor Antilliaanse jongeren met informatie rond seksualiteit. Er wordt ook aandacht besteed aan media(gebruik).

Landelijke organisaties

Rutgers

rutgers.nl

Rutgers is het landelijk kenniscentrum seksuele en reproductieve gezondheid en rechten. Het centrum ondersteunt professionals in hun werk rond seksualiteit. Op de website vindt u een aanbod van producten en diensten, waaronder trainingen. De module *Jij en de media* is een van de door hen, in samenwerking met Soa Aids Nederland, ontwikkelde producten.

Soa Aids Nederland

www.soa aids.nl

Soa Aids Nederland bestrijdt soa's en hiv en bevordert seksuele gezondheid. Het lespakket *Lang Leve de*

Liefde is een van de door Soa Aids Nederland ontwikkelde producten (in samenwerking met Rutgers).

Movisie

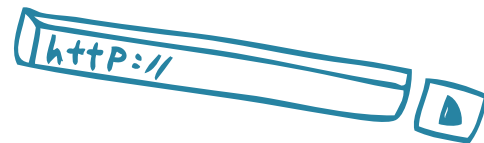
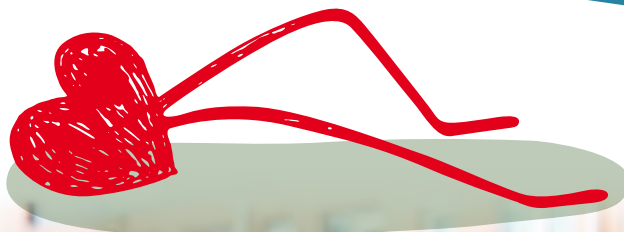
www.movisie.nl

Movisie verzamelt, verspreidt en geeft adviezen rondom de aanpak van sociale vraagstukken op het terrein van welzijn, participatie, sociale zorg en sociale veiligheid. Een van hun thema's is seksuele grensoverschrijding.

Nederlands Jeugdinstituut

www.nji.nl

Het Nederlands Jeugdinstituut is het landelijk kennisinstituut voor jeugd- en opvoedingsvraagstukken. Het ontwikkelt, beheert en implementeert kennis waarmee de kwaliteit van de jeugd- en opvoedingssector verbeterd kan worden. Een van de thema's betreft de seksualisering van de media.

Colofon

Lang Leve de Liefde - Jij en de media is een product van Rutgers en Soa Aids Nederland

Tekst Milleke de Neef en Thera Knopperts, Rutgers

Met medewerking van Charles Picavet, Dirk Franssens en Ineke van der Vlugt, Rutgers

Adviezen Suzanne Meijer (Soa Aids Nederland), Maaïke Rodenboog (SLO - Nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling), Peter Nikken (Nederlands Jeugdinstituut), Jochen Peter (Universiteit van Amsterdam), Suzan Doornwaard en Tom ter Bogt (Universiteit Utrecht)

Grafisch ontwerp Ontwerphaven

Fotografie Yvonne Brandwijk

Druk GTV Drukwerk

Met dank aan alle betrokken scholen, docenten, leerlingen en adviseurs

Mogelijk gemaakt door ZonMw

Bestellen: shop.rutgers.nl

Bij deze uitgave horen een online module, een leerlingenmagazine en een website: www.langlevedeliefde.nl

Derde druk, 2017 © Rutgers

Rutgers

Kenniscentrum
seksualiteit

ZonMw

SOAIDS

**Seksualisering:
"Je denkt dat het normaal is"**